

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א"כ

ערב שבת קודש

פרשת תצווה

ז' באדר"א התשע"ד

יוצא לאור עלידי

מכון ליובאוויטש שעליד

צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

המאמר ד"ה 'אתה תצווה' ה'תשמ"א - המיוסד על המאמר הנ"ל - הוא מאמר החסידות האחרון שיצא מוגה עלידי הרבי, לקונטרס 'פורים קטן - ה'תשנ"ב'¹⁵, וחילקו בריבויים בידו הקדושה לכל אחד ואחד מהנאספים.

במאמר זה דורש הוא מסירות נפש בכלל, וביחוד על החינוך, ומבטיח שדוקא תשב"ר שלמדו בתנאים הללו - לימודם ישבית אויב ומתנקם, ואדרבה, ע"י מסירות נפש זו יזכו לגאולה. בשנת תשל"ח היתה התוועדות מיוחדת ב'פורים קטן', שכסיבתה הראשונה ציין הרבי את 'התחלת היובל השני' לאמירת מאמר זה (לקוטי שיחות כרך כא עמ' 326. אז אמר הרבי מאמר שלו ד"ה זה, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שיז, במהדורת 'תורת מנחם' לפי סדר החודשים ח"ג עמ' מד).

במכתבו מפורים קטן תשד"מ (לקוטי שיחות, כרך כו, עמ' 443) כתב הרבי: "זה הזמן להזכיר את עצמו וכן את כל אלה הנמצאים בסביבתו אודות המאמר...", ומפרט שם את ההוראות מזה לזמננו ראנו.

עוד התעוררות ללימוד מאמר זה בפורים קטן - בסה"ש ה'תשמ"ט ח"א עמ' 277 (להתחיל בערבו ולהמשיך גם לאחריו, עיי"ש). לקונטרס פורים תשמ"ט הגיה הרבי את המאמר שלו ד"ה זה, מפורים תשי"א (סה"מ מלוקט ח"ג עמ' סז. במהדורת 'תורת מנחם' ח"ג עמ' נד. ובצירוף רשימת המאמר מגוף כת"ק שלא נסתיימה - בס' 'תורת מנחם - התוועדות' תשי"א ח"א עמ' 283).

וראה באריכות בסקירה 'מאמר של אש' במדור 'ניצוצי רבי ב'התקשרות' גיליון תרע"ז, וש"נ.

(15) 'ספר המאמרים - מלוקט' חלק ו עמ' קכט. במהדורת 'תורת מנחם' ח"ג עמ' לד.

מכיוון שפורים קטן הוא 'שלושים יום לפני החג' ד'פורים גדול¹⁰, זה הזמן¹¹ לעורר אנשים נשים וטף על ההכנות למבצע פורים, ולכל לראש - ללמוד את הלכות פורים ומצוותיו, ולהשפיע על כל אחד ואחת מישראל ללומדן ולהתכונן לקיומן¹².

בסיום כמה מכתבים מפורים קטן מסיים הרבי: "ובצחות לשון... זה הקטן - גדול יהיה"¹³.

לפני שמונים ושבע שנים נאמר המאמר הידוע, ד"ה 'קבל היהודים' עלידי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע - פורים קטן תרפ"ז, בבית הכנסת הליובאוויטשאי במוסקבה, "ברוב עם ובפירסום גדול (וגם לאחר זה)"¹⁴.

(10) כלשון אדמוה"ז בסידורו.

(11) על-דרך לימוד הלכות הפסח וההכנות לחג (שו"ע אדמוה"ז ר"ס תכט), וכשם ש"באחד באדר משמיעין על השקלים" (שקלים פ"א מ"א).

(12) כ"ז (כולל ההערות 10,9) מלקוטי שיחות חכ"א עמ' 345,331.

(13) אג"ק כרך יד, עמ' תכח"ט.

(14) ספר המאמרים תרפ"ז עמ' קי. המאמר נדפס לראשונה בקובץ 'התמים', חוברת ז', תמוז תרצ"ז, עמ' לו (במהדורת כפר חב"ד, כרך ב עמ' 672) לאחר עשר שנים - בשנת תרצ"ז (ואז נוספו לו ה'קיצורים'). בשנית - בקונטרס פט, ספר המאמרים תשי"א עמ' 180, וראה במבוא ובנספח שם. כן היתה הוראה להדפיס קונטרס זה שוב וללמוד בו, לקראת ארבעים שנה לאמירתו - ה'תשכ"ז, וכן היו הוראות (להדפיס ו) ללומדו פעמים רבות בכ"כ שנים. יומן אדמו"ר מהוריי"צ מיום זה נדפס בסה"ש תרפ"ז עמ' 151.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

הלכות ומנהגי חב"ד

אך מותר במלאכה?⁷
שמחת היום צריכה להיות מתוך 'שטורעם'
(סערה) ורעש⁸, ובפרט ששמחת פורים קטן היא
שמחה בטהרה, שאינה מעורבת בעניין אחר כמו
מצוות היום דפורים⁹.

יום חמישי,

י"ג באדר א'

במנחה אין אומרים תחנון¹.

יום שישי

י"ד באדר א', פורים קטן²

הרי זה משובח, וא"כ בעניינינו שמגיעת התענית היא מדינא
(כדעת רוב הראשונים שזו מסקנת הגמ' במגילה ו,ב, וכפסק
הש"ע והרמ"א ס' תרצ"ז ס"א, ואחרונים שהובאו בס' 'הנישואין
כהלכות' פ"ו ס"ח, ו"פ בס' נטעי גבריאל ובלוח דבר בעתו,
ע"פ המג"א ר"ס תקע"ג כיוון שיום זה נזכר בגמרא, וכ"כ בפשיטות
באנציקלופדיה תלמודית שצויינה ב'התועדויות' שם (!), צ"ע איך
ניתן להחמיר ולהתענות.

ואולי הכוונה, דאף שפסקו לנהוג כך למעשה, אין הכוונה שהתענית
אסורה מדינא, שהרי כבר כתב מהר"ם מרוטנבורג (במרדכי,
מגילה פ"א ס' תשפ"ד) וכן הביא בביאור הגר"א (ס' תקס"ח
ס"ז) שמשקנא זו היא רק ע"פ מגילת תענית, והרי קי"ל (ר"ה
י"ב, טו"ש ע"פ ס' תקע"ג) ש"בטלה מגילת תענית", וכן הקשה
בס' פתחי תשובה, הובא בס' ארחות חיים להרה"צ מספינקא ס' תרצ"ז,
ונשאר בצ"ע. אך הגר"א בס' זה לא נחלק כלל על הש"ע והרמ"א,
ומסתבר שרק נהגו כן לחומרא, ע"ד מניעת תענית חתן
ביום ט"ו שבשט שכתב המג"א שם "כיוון שמוזכר בגמרא", היינו
שיום זה מוזכר בגמרא, אף שלא נזכר שם איסור תענית כלל בט"ו
בשט. ולכן גם מניעת התענית בפורים קטן "אינה אלא מנהג",
ולכן יש מקום להתענות. וע"ע.

7 ראה ב"י (בשם סמ"ק) א"ח ס"ו תרצ"ז. דרכי משה שם (דלא
כאבודרהם שמחמיר בזה). עט"ז לש"ע שם. אליהורבה וזוטא,
ועוד – לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 213 הע' 34.

8 כמסקנת הרמ"א בסוף הל' פורים קטן "וטוב לב משתה תמיד",
עי"ש בט"ז, שהכוונה שלא די ב'להרבות קצת בסעודה' [כלשון
הרמ"א בתחילת דבריו שם, שהובאה גם בלוח כולל חב"ד ליום זה]
– לקוטי שיחות שבעה עברה הבאה.

9 ואדרבה, כיוון שהוא עניין נעלה ביותר (וגם כדי שתהיה
שמחה בטהרה ללא ענין של חיוב, המטיל עול ויראה) – לא
ניתנה להיכתב בש"ע במפורש אלא ברמז, כמבואר בלקוטי
תורה (פ,טע"ג) ע"פ מרז"ל "ערבין עלי דברי סופרים יותר מיינה
של תורה", שניסוך המים שהוא רק הלכה למשה מסיני, שמחתו
למעלה מניסוך היין המפורש במקרא, ולמעלה ממנו ה'הקפות'
דשמח"ת שהן מנהג ישראל בלבד (לקוטי שיחות חכ"ו עמ' 215,
ובארוכה 'התועדויות' תשמ"ו ח"ב עמ' 1081, עי"ש).

יום חמישי בלילה, אור ליום שישי: יש לזכור
לקדש את הלבנה עוד הלילה, כיוון שסוף זמן
'קידוש לבנה' (לכתחילה³) חל בליל שבת-קודש,
בשעה 20:27.

אין אומרים תחנון⁴, ואסור בהספד ובתענית⁵,
וראה בהערות בקשר לתענית חתן ביום חופתו⁶.

1 סידור אדמו"ה ז' לפני 'למנצח... יענך'.
2 שם זה (ובמקביל 'שושן פורים קטן') "מצאתי לראשונה מתחיל
ממהר"ל ריש הל' פורים [בהוצאת מכון ירושלים – עמ' תיט],
ובדרכי משה לטור ס' תרצ"ז ס"ק ג' – לקוטי שיחות כרך כו עמ'
210 הערה 8.

3 לוח כולל חב"ד – בנינו 21 דקות. סוף זמנו בדיעבד (כדעת
החת"ס סופר) הוא עד סוף ליל ש"ק. והפעם שומן זה חל בליל
שבת, ואנו נמנעים לגמרי מלקדש או (כמ"ש ברשימת הגר"י
לנדא ז"ל בשם כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע, 'כפר חב"ד' גיליון 986.
המקור ברמ"א ואחרונים ס' תכו ס"ב. הטעמים נלקטו בס' קידוש
לבנה פ"ו הע' א) – חיבים לקדש עוד הלילה. ובדיעבד יקדשו בליל
שבת.

4 סידור אדמו"ה ז' שם.
5 רמ"א ס' תרצ"ז. לוח כולל חב"ד.

6 ראה תורת מנחם כרך ב (תשי"א) עמ' 252, שחתן וכלה התענו
ביום זה (עד אחרי החופה, שהיתה בשעה מאוחרת יחסית). יש
להדגיש, שהרבי לא יזם את התענית אלא הסכים לה, כפי שסיפר
החתן דאז הרה"ת ר' צבי הירש ע"ה חיטריק: "בעת הקבלת פנים
בא הרב אייזנשטאט בטענה על זה שהתענו באותו יום שהיה פורים
קטן, וענה לו רבינו: 'כמו ששואלים – כך עונים. שאלו אצלי האם
כדאי להתענות, וענית שדאי להתענות!' (מקדש ישראל עמ'
91). והקשה הרה"מ ח' ס' נטעי גבריאל מדברי שו"ע אדמו"ה ז' (ס'
תכט ס"ז) על תענית באסרו חג של פסח 'ואיסור זה אינו אלא
מנהג, אבל מעיקר הדין אין איסור כלל להתענות בו, אלא שהמונע

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ז' באדר א' ה'תשע"ד – י"ד באדר א' ה'תשע"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' באדר-ראשון	ה'ל' תפילין ומוזוה וס"ת פרק ח-ל.	ה'ל' כלים פרק כב.	מ"ע יז.
ש"ק	ח' באדר-ראשון	ה'ל' ציצית... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כג.	מ"ע יד.
א'	ט' באדר-ראשון	ה'ל' ברכות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק כד.	מ"ע יט.
ב'	י' באדר-ראשון	ה'ל' ברכות. פרק ד-ו.	פרק כה.	מ"ע יט.
ג'	י"א באדר-ראשון	פרק ז-ט.	פרק כו.	מ"ע יט.
ד'	י"ב באדר-ראשון	פרק י-יא. ה'ל' מילה... בפרקים אלו. פרק א.	פרק כז.	מ"ע יט. רטו.
ה'	י"ג באדר-ראשון	פרק ב-ג. סדר תפלות כל השנה. נהגו תפלות עליו וכו'. העם... ימלוך עלינו וכו'.	פרק כח.	מ"ע רטו. ספר משנה תורה סוף ספר אהבה: סדר תפלות כל השנה. נהגו העם... ימלוך עלינו וכו'.
ו'	י"ד באדר-ראשון	נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה... נוסח הוידי... עושה שלום וכו'. נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה... נוסח הוידי... עושה שלום וכו'.	ה'ל' מקואות... בפרקים אלו. פרק א.	שם: נוסח ברכות התפלה וסידורן. (א) ברוך אתה... נוסח הוידי... עושה שלום וכו'.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר*		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	לפני הזריחה							
ו', ז' באדר א'	4:30	5:17	5:39	6:38	9:11	11:55	12:25	5:19.5	5:45
ש"ק, ח' באדר א'	4:29	5:16	5:38	6:37	9:11	11:55	12:25	5:20.4	5:45
א', ט' באדר א'	4:29	5:16	5:37	6:36	9:10	11:55	12:25	5:21.4	5:46
ב', י' באדר א'	4:28	5:15	5:36	6:35	9:10	11:55	12:25	5:22.2	5:47
ג', י"א באדר א'	4:27	5:14	5:36	6:35	9:09	11:55	12:25	5:23.1	5:48
ד', י"ב באדר א'	4:27	5:13	5:35	6:34	9:09	11:55	12:25	5:24.0	5:49
ה', י"ג באדר א'	4:26	5:13	5:34	6:33	9:09	11:55	12:25	5:24.8	5:50
ו', י"ד באדר א'	4:25	5:12	5:33	6:32	9:08	11:55	12:25	5:25.7	5:50

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש	הדה"נ	צה"ש
תצווה	4:43	5:57	4:57	5:59	4:47	5:57	5:01	6:00
כי תישא	4:49	6:03	5:04	6:04	4:54	6:03	5:07	6:06

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

יור"ד: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03*9607588, פקס: 03*9606169

ISSN 0793-7474 אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il

פורים (קטן) של מסירות נפש

להיות מסור במסירת נפש בכוח

בשנת תרפ"ז... דובר במאמר זה אודות ענין המסירת נפש כפי שהיה מתאים ונדרש בזמן ההוא. וכמוֹכֵן צריך מאמר זה לעורר ולפעול על כל הזמנים, אצל כל בני־ישראל, ובפרט אצל חסידים, את ענין ההשתוות והמסירת נפש, שלא לחשוב אודות עצמו, אלא להיות מסור ונתון לרצון העליון במסירת נפש... יהיה די בכך... שיוצאים ידי חובה במסירת נפש בכוח, ולא יהיה צורך במסירת נפש בפועל.

(תורת מנחם התוועדויות תשי"ז כרך יט עמ' 100)

חינוך על טהרת הקודש משבית אויב ומתנקם

...בעמדנו ביום פורים קטן – הזמן גרמא להזכיר את עצמו וכן את כל אלה הנמצאים בסביבתו אודות המאמר דא"ח שנאמר "בס"ד פ' תשא פורים קטן, פ"ז, מאסקווא" בבית הכנסת דליובאוויטש במוסקווא ברוב עם ובפרסום גדול (וגם לאחרי זה) על־ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר, דיבור־המתחיל וקיבל היהודים את אשר החלו לעשות – ונקודות אחדות מתוכנו, אשר, על פי ביאור חז"ל בכתוב זה, דוקא בימי הגלות (דמדי פרס בימי אחשורוש) וגזירות המן – קבלו היהודים, עליהם ועל זרעם, את אשר החלו לעשות... ועיקר ביטול הגזירה היה על־ידי – בלשון הכתוב: מפי עוללים ויונקים יסדת עוז, אין עוז אלא תורה, חינוך שיסודו תורתנו הקדושה, המתחיל עוד בגיל עולל ויונק, והוא המביא וגורם להשבית אויב (השונא הגלוי) ומתנקם (השונא בנסתר).

...באם במצב ההוא קיבלו עליהם, מנער ועד זקן טף ונשים, את כל האמור וקיימו בפועל, על אחת כמה וכמה עתה, כאשר בחסד השם עלינו, לימוד התורה וקיום מצו[ו]ת[ה] יכול להיות מתוך מנוחה ושמחה וטוב לבב,

על כל אחד ואחת לעשות בהפצת התורה ומצו[ו]ת[ה] – בנוגע לעצמו ובנוגע לכל־אחד־ואחד שיכול ל"חנכו" בעניני יהדות על טהרת הקודש ומתוך אהבת ישראל...

(מכתב כלל־פרטי פורים קטן התשד"מ, לקוטי שיחות כרך כו עמ' 445-443)

ההתעסקות עתה בלימוד תשב"ר קלה יותר

והנה מאמר הנ"ל של כ"ק מו"ח אדמו"ר, במעלת הלימוד דתשב"ר... נאמר בשנת פרז"ת במדינה ההיא, כשהיו כמה העלמות והסתרים... עכשיו כל־שכן צריכים להתעסק וללמוד עם תשב"ר גם במדינה ההיא, כי עכשיו הרייזה כבר בנקל יותר לאחר שכ"ק מו"ח אדמו"ר כבר סלל את הדרך, ובפרט במדינות אלו שהם במצב של הרחבה, הרי בוודאי שצריכים להתעסק וללמוד עם תשב"ר.

(התוועדויות תשד"מ כרך ב' עמ' 1071)

מי שדעתו רחבה יכול להיות בשמחה

מלשון הרמ"א משמע שיש להיות "מחמיר" בשמחה – לשמוח בכל עת שיש סברא לכך! • כיצד יוכל לקיים "טוב לב... תמיד" מי שיש לו דאגות ו"מרובים צרכיו"? • שני פירושים ב"דעתם קצרה" וב"דעת רחבה" • גם מי שלעיתים נופל ב"דעת קצרה" ימשיכו לו כל ההשפעות • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא זורנו

ב. על הפסוק "וטוב לב משתה תמיד", איתא בגמרא: "זה שדעתו רחבה". ורש"י מפרש על הפסוק: "וטוב לב... שמח בחלקו". וצריך לומר שישנה שייכות בין שני פירושים אלו, היינו, שעל ידי זה שהוא בעל דעת רחבה, הרי הוא שמח.

לכאורה, קשור הדבר עם אופן ההנהגה שמתנהגים עמו מלמעלה: אם מתנהגים עמו במדת החסד, ונותנים לו כל צרכיו – אינו דואג, ואם מתנהגים עמו בהנהגה אחרת – שייך שיהיו לו דאגות.

אבל מדברי הגמרא "וטוב לב משתה תמיד, זה שדעתו רחבה", מוכח, שכאשר הוא בעל דעת רחבה, הרי הוא שמח בכל האופנים.

ג. ויוכן בהקדים פירוש אדמו"ר מהר"ש⁸ בשם אדמו"ר הזקן⁹ על מאמר הפיוט¹⁰ "מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה": מדוע "מרובים צרכי עמך"

א. בשולחן¹ ערוך אורח חיים² מביא הרמ"א ב' דעות, אם יש להרבות במשתה ושמחה בפורים קטן, והרמ"א מכריע, ש"ירבה קצת בסעודה כדי לצאת ידי המחמירים", ומסיים: "וטוב לב משתה תמיד"³.

ובזה גופא ישנם ב' דעות: אם קאי על י"ד באדר ראשון, פורים קטן, דווקא⁴, או גם על ט"ו, שושן פורים קטן⁵.

ומלשון הרמ"א נראה כדעה הב'. דכיון שהרמ"א מסיים "וטוב לב משתה תמיד", הרי מתביט "תמיד"⁶, מוכח, שאם רק יש איזו סברא שצריכה להיות שמחה, יש לעשות כן.

וכאשר ינהגו בהנהגה זו, שכאשר יש איזו דעה על עניין השמחה, יחמירו בכך, אזי נבוא על ידי זה למה שנאמר בפסוק – "וטוב לב משתה תמיד".

(1) מכאן עד סוס"ז – הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר (באידיש), ונדפס בלקו"ש ח"א ע' 175 ואילך. במהדורה זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) סתרצ"ז.

(3) משלי טו, טו.

(4) ראה עטרת זקנים בשם ב"י והגמ"י בשם הסמ"ק. פמ"ג א"א סק"א.

(5) ראה לבוש ס"א. ספר מנהגים לר"י טורנא הל' פורים. אלי' רבה סק"ב.

(6) שהכוונה בתיבה זו – לרבות ענין נוסף (מהנחה בלתי מוגה).

לעומתו, רש"י מפרש לפי פנימיות עניין הזית (כי בפירוש רש"י גנוזים גם סודות התורה), ולכן הוא סובר שאין צורך לנקוט זהירות לגבי הזית עצמו, כי הזית הוא דרגה נעלית ביותר. הזהירות צריכה להיות לגבי השמן, דהיינו בהמשכה לבחינת חכמה, שהיא כבר שייכת אל העולמות. כאן יש חובה להיזהר שה'שמן' יהיה נקי מכל תערובת.

(ליקוטי שיחות כרך יא, עמ' 131-132)

כתית למאור (כז, ב)

אומר רבינו הזקן:

על-ידי 'כתית' – התבטלות וכתושה עצמית, מגיעים לבחינת 'מאור' שבתורה. לימוד התורה צריך להיות בביטול והנחת עצמותו של הלומד, מתוך ידיעה והכרה שהוא לומד את חכמתו ורצונו יתברך; ולא זו בלבד שלומד בהתמדה ושקידה, אלא שמסלק את עצמו בסילוק אמיתי, שכל חפצו יהיה אך ורק בתורת ה' וחכמתו יתברך, וישעבד שכלו לגמרי מכל וכול. ויש להוסיף: זהו שאנו אומרים בתפילה – 'ונפשי כעפר לכול תהיה (ועל-ידי זה) – פתח לבי בתורתך'.

(ליקוטי שיחות, כרך ז, עמ' 1276)

ועשית חשן משפט (כה, טו)

במילה 'חשן' שני רמזים מנוגדים:

(א) בכתבי האריז"ל מובא ש'חשן' אותיות 'נחש'.

(ב) בספרים נאמר, משמו של רבי אפרים מבעלי התוספות, ש'חשן' בגימטריה 'משיח'.

הגוף רומז ל'נחש', כי הוא נקרא 'משכא דחויא' (=עורו של נחש), והנפש רומזת ל'משיח'. בזמן הגלות עניין ה'נחש' הוא בגלוי, כי סיבת הגלות היא החטאים, דהיינו התגברות הגוף על הנפש. ולאידך גיסא, עניין ה'משיח', אף שהוא קיים, הוא בהעלם.

עבודתנו אפוא היא – הגברת הנפש על הגוף, כלומר, להוציא ולגלות מהעלמו את ה'חשן' שבגימטריה 'משיח'.

(ליקוטי שיחות כרך יא עמ' 138)

ונשמע קולו בבואו אל הקודש (כה, לה)

יש שואלים: אמת שהמצב הירוד של דורנו מחייב פעילות נמרצת בהרבצת התורה וחיזוק היהדות, אבל מניין לנו שעבודה זו צריכה להיעשות בקול רעש גדול? מדוע נחוץ לצאת לרחוב ולהשמיע שם בקול רם על הנחת תפילין, מזוזות כשרות וכיוצא בזה, דבר שלא ראינו בדורות הקודמים? המענה על כך: על-פי כל הסימנים שציינו חז"ל בסוף מסכת סוטה, ברור שדורנו זה הוא הדור שלפני ביאת המשיח, הנקרא 'עקבתא דמשיחא' – 'שולי המעיל'. בשולי המעיל היו פעמונים ורימונים (הם יהודים השרויים בשפל המדרגה, בחינת 'ריקנין שבך'), וכשהם נכנסים 'אל הקודש' – תחת כנפי השכינה, היה 'נשמע קולו' דווקא, ללמדנו שדבר זה צריך להיעשות באופן של 'קול רעש גדול'...

(ליקוטי שיחות כרך טז, עמ' 341)

מלמעלה, הרי זה רק מצד חסדו יתברך, ובמילא אינו מתלונן ואינו רודף אחרי יותר מזה, בידוע שגם מה שיש לו הוא רק מצד מדת החסד.

ו. ב) בהיותו בעל דעת רחבה – לא תופס מקום אצלו עניין הגשמיות, שהרי גשמיות היא במיצר ובהגבלה ("גשמיות איז פאָרקלעמט און באַגרענעצט"), ובדעת רחבה אין לזה שום תפיסת מקום;

העניין שאחריו הוא כן רודף – הרי זה תורה ומצוות: תורה ומצוות אינם מוגבלים בהגבלה

– לפי ש"דעתם קצרה", אבל אילו היתה דעתם רחבה – לא היה עניין "מרובים צרכי עמך". ועל פי זה יובן גם מאמר הגמרא שכאשר "דעתו רחבה" הרי הוא "טוב לב" – כיון שלא חסר לו דבר; יש לו כל צרכיו.

ד. בהסבר הטעם שבגלל ש"דעתם קצרה" לכן "מרובים צרכי עמך", ישנם שני עניינים:

(א) על-פי רוב משפיעים לאדם מלמעלה את כל העניינים שצריך להם; אלא, שכאשר האדם רודף אחר עניני מותרות, אזי אפשר שלא זו בלבד שלא

מצד קוצר הדעת יש תפיסת מקום אצלו לגשמיות, ומצד זה "מרובים צרכי עמך", אבל כש"דעתו רחבה", הנה מצד הרחבת הדעת אין הגשמיות תופסת מקום כלל

של עולם הזה, ואפילו לא בהגבלה של עולמות העליונים. זהו בלי גבול האמיתי ומרחב האמיתי, ומצד דעת רחבה – הרי זה הדבר היחיד שיש לו תפיסת מקום.

מצד דעת רחבה אינו חושב כלל אודות גשמיות, להיותם עניינים שאינם תופסים מקום כלל אצל מי שהוא בעל דעת רחבה. הוא חושב רק אודות רוחניות, וגשמיות נוגעת לו רק במדה שיש לה שייכות לתורה ומצוות כו'.

וכמו שכתב הרמב"ם¹⁴, שלא נתאוו החכמים לימות המשיח בגלל גודל העושר והתענוג הגשמי שיהיה אז – שהרי עניין זה אין לו תפיסת מקום כלל, ומביא ראיה לזה ממה שנאמר¹⁵ "ביום ההוא יחיה איש עגלת בקר ושתי צאן", שיסתפקו במועט, אלא מה שנתאוו לימות המשיח הרי זה בשביל קיום התורה ומצוות והשגת אלקות שיהיו אז.

– מעשה ביהודי חסידי שהיה ביכולתו, אבל לא רצה, להיות רב, ונעשה סוחר. בהיותו סוחר,

יקבל את המותרות, אלא שיאבד, חסוֹשֵׁלּוּם, גם את ההשפעה מלמעלה בעניינים שצריך להם. וכידוע המשל מכ"ק אדמו"ר הצמח-צדק נ"ע¹¹, שהלבושים צריכים להיות מתאימים למדת האדם, ואם הלבושים גדולים ממדתו, הרי לא זו בלבד שאינם מסייעים להליכה, אלא אדרבה – הם עוד מסתבכים בין הרגליים, ומפריעים להליכה. וכן הוא ברוחניות – "וגלחה¹² את ראשה ועשתה את צפרניה¹³": כשמחפשים תחבולות בעניינים הגשמיים ולהוטים אחר מותרות – הרי לא זו בלבד שאין זה מועיל, אלא זה גם מקלקל.

ה. מהיכן מתחיל עניין זה – מ"דעתם קצרה": הוא אינו משער את מהותו, מעמדו ומצבו הרוחני, ובמילא מדמה הוא שהכול מגיע לו, הוא צריך הכול, ולכן רודף הוא אחרי מותרות.

אבל בשעה ש"דעתו רחבה" – משער הוא נכון את מהותו, ובמילא מרגיש, שמה שאכן נותנים לו

(11) סהמ"צ מצות תגלחת מצורע פ"ג (דרמ"צ קז, ב). וראה לקו"ת תצא לו, ג.

(12) תצא כא, יב.

(13) ראה לקו"ת תצא שם, ב: וגלחה את ראשה – הוא ענין ההתחכמות היתירה במילי דעלמא. וראה גם סהמ"צ שם.

(14) הל' מלכים פ"ב ה"ד.

(15) ישע"י ז, כא. וראה סנהדרין צד, ב. מכתב ט"ו כסלו שנה זו (אנ"ק ח"ד ע' קפא). וראה גם תר"מ חט"ז ס"ע 282. וש"נ.

פרשת תצווה

ואתה תצווה את בני־ישראל (כז,כ)

מדוע נאמר "תצווה את בני־ישראל", ולא "דבר אל בני־ישראל", ככתחילת פרשת תרומה? ההסבר לכך: בפרשת תרומה נאמר "דבר", שהוא מלשון הנהגה (כמו "דבר עמים תחתינו"), כי משה היה צריך להנהיג את העם ולהדריכו כיצד לתת את תרומת ה'. לעומת זה, בפרשתנו נאמר "תצווה" – מלשון צוותא וחיבור – כי משה צריך לחבר את בני־ישראל אליו. שכן על־ידי התחברות והתקשרות זו, בוודאי יזכו להשיג חכמה עילאה, הנקראת 'שמן', ויבינו את סודות התורה שניתנו בכ"ב אותיות. זהו שנאמר "את בני־ישראל", כלומר, כל האותיות מא' ועד ת'.

(אור־תורה פרשת תצווה דף לו עמ' א)

ויקחו אליך שמן זית זך (כז,כ)

שמן – רומז לתורה, כנודע.
 זך – בגימטריה 27, והם כ"ב אותיות הא"ב וחמש האותיות הכפולות (מנצפ"ך).
 "ויקחו אליך שמן זית זך" – כל (אותיות) התורה, לרבות מנצפ"ך, כולן נמסרו למשה ומיוחסות לו. זהו שאמרו רז"ל (מגילה ב): "מנצפ"ך – צופים (נביאים הראשונים) אמרו", והקשו: "והלא אין נביא ראשי לחדש דבר מעולם", ותייצו "שכחום, וחזרו וייסדום". הרי שגם אותיות מנצפ"ך מיוחסות למשה, אלא שהנביאים גילו דברים שנשכחו.
 הוא הדין לכל דברי הנביאים והכתובים – שורש כולם בתורה וכולם מתייחסים למשה, אלא שהם חזרו וייסדום.
 זהו שאמרו רז"ל (ספרי מטות ב): "כל הנביאים נתנבאו בכה, מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה" – דברי הנביאים והכתובים נאמרו קודם לכן בתורה והנביא רק מגלה את מה שכבר היה. לכן נתנבאו ב'כה'. אבל נבואת משה היתה חדשה, שלא נשמעה מעולם. לכן נאמר 'זה', כלומר: ראה זה דבר חדש.

(אור־תורה פרשת תצווה דף לו עמ' ב)

שמן זית זך (כז,כ)

זך: בלי שמרים (רש"י)

מפירושו של רש"י משמע שתיבת "זך" אמורה על השמן, אך האבן עזרא מפרש שתיבת זך אמור על הזית, דהיינו שהזית צריך להיות נקי ושלם. והרי הסבר לשני הפירושים, על־פי פנימיות העניינים: הזית הוא מר, ולכן הוא מורה על רע וחושך; אך בפנימיותו – הוא המקור שממנו נמשך השמן. שמן רומז לחכמה, ולפי זה הזית (מקור השמן) רומז לדרגה נעלית ביותר, למעלה אף מהחכמה. חכמה היא ראשית הגילוי ולפי זה הזית הוא למעלה מהגילוי, ולכן הוא בבחינת 'מר' ו'חושך'.
 ה'אבן עזרא' מפרש לפי פשוטות העניינים (שוית רומז לרע וחושך). לכן הוא אומר שצריכה להיות זהירות מיוחדת בבחירת הזית, כדי להוציא ממנו (על־ידי כתישה) 'שמן' וביטול. כלומר, הזית עצמו צריך להיות 'זך'.

השקיע עצמו במסחר יתר על המדה. כתב לו הרבי במכתב¹⁶: "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי הוי' יחיה האדם"¹⁷, היינו, שהגוף רעב ללחם הגשמי, בגלל שהנשמה רעבה לניצוץ אלקי שבמאכל, וזה פועל על הגוף שיהיה רעב ללחם הגשמי¹⁸. ונמצא, שהעיקר הוא העניין האלקי שבזה, ולא הגשמי. –

וזהו "מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה", שמצד קוצר הדעת, יש תפיסת מקום אצלו לגשמיות, ומצד זה "מרובים צרכי עמך". אבל כש"דעתו רחבה", הנה מצד הרחבת הדעת, אין הגשמיות תופסת מקום כלל, ובמילא הרי הוא תמיד במצב ד"וטוב לב משתה תמיד".

ז. אמנם, אנו מבקשים על "מרובים צרכי עמך ודעתם קצרה" – שהקב"ה ימלא את כל צרכי עמך המרובים, אף שהם נמשכים מזה ש"דעתם קצרה". והביאור בזה:

16) ראה גם "רשימות" חוברת ט' ע' 15. אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ חי"ד ע' תמה.

17) עקב ח, ג.

18) ראה כש"ט סקצ"ד.

"שבע יפול צדיק וקם"¹⁹, היינו, שאפילו צדיק אינו תמיד במצב שווה, ומכל־שכן מי שהוא למטה ממדריגת צדיק, שאפשר לפעמים שייפול ממדריגתו, יאבד את הדעת הרחבה ויקבל דעת קצרה: (א) שגשמיות תתפוס אצלו מקום, (ב) ושלא ישער את מהותו.

וזהו הבקשה, שגם בשעה שתהיה לו דעת קצרה, לא יחסר לו דבר.

וההמשכה היא על ידי דעת רחבה – שכאשר עומד בכללות בדעת רחבה, אזי ממלאים את כל צרכיו, עד שגם בשעה שנופל ממדריגתו יהיו לו כל צרכיו.

ועל פי זה יובן מאמר הגמרא "וטוב לב משתה תמיד" – זה שדעתו רחבה: מי שבכללות דעתו רחבה, פועל הוא את כל ההמשכות מלמעלה, שממלאים לו כל צרכיו, ובמילא "וטוב לב משתה תמיד" – שתמיד, אפילו כשנופל ממדריגתו ויש לו קוצר הדעת, גם אז "וטוב לב", כיון שיש לו כל צרכיו.

(מהתוועדות שבת פרשת תשא, שושן פורים קטן, ה'תשי"ז. תורת מנחם כרך יט, ע' 100-97)

19) משלי כד, טז. וראה תניא חינוך קטן.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 276 ש"ח (ב־4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 138 ש"ח (ב־2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר־חב"ד 6084000.

כמו־כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 072-2770130

יקומו עם בגדי הכהונה

מהיכן יהיו בגדי כהונה לעתיד?

מצינו בגמרא בנוגע להלכשת בגדי כהונה, "כיצד הלבישן (סדר בגדים לאב ולבנים זה אחר זה)... אלא כיצד הלבישן לעתיד לבוא, לעתיד לבוא נמי, לכשיבואו אהרן ובניו ומשה עמהם".

כלומר, אין כל צורך בשקלאוטריא "כיצד מלבישן לעתיד לבוא" – שכן, תיכף ומיד כשירד ויתגלה בית המקדש, שבו ביום יחול החיוב דהקרבנות, הדלקת המנורה וכיוצא בזה, יהיו משה ואהרן עמהם, והם יורו כיצד צריכים לעשות את כל פרטי הדברים.

ועל פי זה מתורצת גם השאלה מניין יהיו להם בגדי כהונה [שהרי העבודה בבית המקדש צריכה להיות בבגדי כהונה דווקא, ומכיוון שהעבודה אינה יכולה להיעשות בכהן אחד (כמבואר במשנה בנוגע לסדר ואופן הקרבת התמיד), יש צורך בבגדי כהונה לכל הכוהנים שיעסקו בעבודה] – דמכיוון שתחיית המתים היא באופן שעומדים בלבושיהם, יקומו אהרן ובניו עם בגדי הכהונה שלהם.

וגם בנוגע לאהרן, שאף שנאמר "ויפשט משה את אהרן את בגדיו (בגדי כהונה גדולה) וילבש אותם את אלעזר בנו", הרי מובן וגם פשוט שלא יתכן שאהרן יקום ללא לבושים ח"ו, אלא ודאי יהיו לו לבושים, ולא סתם לבושים, כי אם לבושים הראויים לו – בגדי כהונה, "לכבוד ולתפארת".

ידועה השקלאוטריא שהיתה בזמנו של ר' יחיאל מפריז – כשרצה לעלות לארץ ישראל ביחד עם קבוצה מגדולי ישראל – אם יכולים וצריכים להקריב קרבן פסח, שהרי קרבן פסח מקריבים אף על פי שאין בית, וגם בטומאה, ולאידך הרי צריכים בגדי כהונה, כולל גם התכלת שנעשית מדם החילזון כו', ואם כן, איך יוכלו להקריב קרבן פסח. ובכן, במה דברים אמורים – בנוגע לעליה של ר' יחיאל מפריז בזמן הגלות וכו', מה שאין כן כשמדובר אודות הגאולה העתידה, כשיבנה בית המקדש במהרה בימינו, אפילו בשבת ואפילו בלילה כו' – הרי מכיוון שמשה ואהרן ובניו עימם, יקומו הם, אהרן ובניו, עם בגדי כהונה שלהם, שישנם כבר מן המוכן, כשם שבית המקדש עומד מוכן כו'.

[...] אדרבה, מפשטות הסוגיה בנוגע ללבישת בגדי כהונה לעתיד לבוא משמע, שכל העניינים, בנין בית המקדש ולבישת בגדי כהונה כו' ותחיית המתים, יהיו בבית אחת, ולא באופן שיצטרכו להתמתין...

(התועודיות תשמ"ז כרך ג, עמ' 488)

"בניסן עתידין להיגאל" – כבר בתחילת חודש אדר

יהי רצון – והוא העיקר – שלא יצטרכו להמתין ב' חדשים עד לחודש ניסן, ש"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל", כיון שבהתחלת חודש אדר ראשון, ובפרט משבעה באדר... תהיה הגאולה האמיתית והשלימה ובניין בית המקדש השלישי והנוכח פועל ממש.

ולהוסיף שבשנת העיבור שישנם ב' חדשי אדר, ששים יום, מיתוסף עוד יותר בתשוקה והגעגועים לחודש ניסן (שבו נגאלו וכו' עתידין להיגאל) במשך ששים יום, שעלידי זה ממהרים ומזרזים עוד יותר הגילוי דענייני חודש ניסן עוד בהתחלת חודש אדר.

(משיחות ג' ועש"ק פ' תצוה, ז' יו"ד יו"א אדר ראשון, ה'תשנ"ב – התועודיות תשנ"ב, כרך ב' עמ' 314-315)

דעות המוסקים

דורות אחדים לאחר תשובת הצ"צ, דן רבי חיים חזקיהו מדיני רבה של חברון, בעל ה'שדי חמד', באסיפת דינים מערכת בית הכנסת (אות יט), שהעתיק משו"ת בית שלמה סימן כא – את תוכן השאלה שבשו"ת צמח צדק שם מבלי להזכירו – וכתב "ורב אחד כתב להתיר". להלן נעתיק מדבריו את הנוגע לכאן:

"(1) הכא נמי קדושת העזרת נשים קילא [=קלה] מקדושת הבית הכנסת... (2) ובפרט שאין מתפללין בקביעות כמו האנשים וכו' ולא הותר לסתור בכהאי גוונא וכו' (3) ועוד יש צד להחמיר משום הורדה מקדושה חמורה לקלה דעובי החומה היה לה קדושת הבית הכנסת... ולכן אין דעתו להתיר לעשות כן לכתחילה ורק אם כבר נעשה [מעשה] יש לצדד להקל בדיעבד... לא ירד בני עמכם בהיתר בנדון הנ"ל, ועיין שם בסימן כד שכתב שאינו ברור דמבית הכנסת של אנשים לעזרת נשים הוי הורדה מקדושה". וממשיך:

"ובסימן כג... בזה שמתחלה נבנה הכותל להיות גם לעזרת נשים יש לצדד להקל בנדונו, שיש תועלת רב גם לבית המדרש עצמו... ולולא שהדבר נחוץ מאד לא הייתי מיקל לעשות מעשה נגד הט"ז בסימן קנא שמחמיר בכהאי גוונא. אל"ר תוכן דבריו".

ושוב באות מ"ו: "אשר שאל כבוד תורתו אם יכולין הצבור לשנות לעשות מבית המדרש הישן עזרת נשים... אם בנאוהו משלהם מותר... בשו"ת חסד לאברהם (סימן יד) נוטה דעתו לקבוע כי קדושת עזרת נשים שווה לקדושת בית הכנסת. הוכחה לדבריו הביא ממסכת מגילה

(כה,ב) שיש שש מעלות של קדושה ומצוה להעלות בקודש ולא להוריד. ומנו שם רחוב, בית הכנסת, תיבה, מטפחת, ספרים, תורה, ומדלא חשיב עזרת נשים ועזרת ישראל בתרתי – מוכח דחד קדושה נינהו.

וכן כתב בספר 'ראש יוסף' לפרי מגדים (מגילה כח,ב) דעזרת נשים יש להחמיר בקדושתו כמו בית הכנסת גופא. [אף הוא (פרי מגדים סימן קנא ס"ק א באשל אברהם) קבע כדבר פשוט שאסור לשוחח בעזרת נשים].

ובערוך השולחן (סימן קנד סעיף ז): העזרות של בית הכנסת אין להם דין קדושה בהכ"נ, אפילו מתפללין בהם באקראי אבל אם מתפללין שם תמיד יש עליה קדושת בית הכנסת, וכן בהכ"נ של נשים יש עליה קדושת ביהכ"נ כיון שהנשים מתפללות שם.

ובשו"ת האלף לך שלמה (סימן עג) השיב, שאסור לאכול בבית הכנסת והוא הדין שאסור לאכול בעזרת נשים, ואף שביהכ"נ מקודש יותר – עכ"פ גם עזרת נשים הוי קודש.

וראה עוד בשו"ת מהרש"ג חלק א סימן יו"ד. שו"ת מנחת יצחק חלק א' סימן קיח; חלק ז' סימן ת; שבט הלוי חלק ה' סימן כה; יביע אמר כרך יו"ד חלק או"ח סימן טו [ולפלא שלא הזכיר את ה'צמח צדק']; 'אגרות משה' ח"א סימן נא; ציץ אליעזר ח"ט סימן יא; שם ח"ב סימן יד; דבר יהושע שהובא לעיל.

אמנם מדברי כ"ק אדמו"ר משמע שעיקר החשיבות של עזרת נשים – כדי שגם הנשים והטף, וממילא גם הגברים, יבואו לבית הכנסת וכולם יעשו רצון בוראם.

מידת הקדושה של 'עזרת נשים'

החשיבות המיוחדת בהימצאות "עזרת נשים" בבית הכנסת, במיוחד כיום • החיזוק שיבוא על ידי לנשים ובנות, יעודד אותן ללכת בדרך היהדות ולהעמיד בתים ראויים בישראל, והדבר חשוב גם עבור הילדים... • סקירת הדעות השונות בהלכה ובדברי רבותינו, והאם למרות שקדושתה פחותה יש לנהוג בה קדושה שווה לשל בית הכנסת • עוד בסדרת 'יסודותו בהררי קודש'

(ספר 'עצת הרבי תנחני', הוצאת שמי"ר, תשנ"ז, עמ' 20-21) בי"ח סיון תשל"א, התעניין הרבי אודות בית הכנסת של "דרך קינגסלי" ושאל את רעיית הנ"ל הגב' אסתר: "איך עזרת הנשים?". האישה ענתה: "למען האמת, אינני נוהגת לבקר בבית כנסת זה. אמנם יש לנו מקום עבור הנשים, אך זהו חדר נפרד, שמסדרון מפריד אותו מעזרת הגברים, והוא איננו מתאים ונוח לנשים". שוב שאל הרבי: "האם קיימתן שם [=הנשים] תפילה בחג הפסח?"

התשובה הייתה: "כן, ובחג השבועות היו שם ארבע או חמש נשים, הן השתמשו בחדר המנהל". על כך הגיב הרבי: "זו רק סיבה נוספת לכך שהן צריכות שיהיה להן מקום טוב ונוח. אם האב והאם מתפללים באותו מקום, גם הילדים יבואו". (ואכן, כמצויין שם בשוליי הגליון נעשו שיפורים בעזרת הנשים, דבר שהביא לנוכחות קבועה של נשים וילדים!).

קדושה אף יותר משל גברים?

כבר עלה הדיון האם בתקופות קדומות הייתה

יועיל לחיזוק היהדות

באגרות קודש כרך טו עמ' רסט כותב הרבי: ...כמה בנות מן[ה]שיכון שלהם דורשות מקום להתפלל, כי בבית הכנסת שלהם אין עזרת נשים. מובן שצודקות הן בדרישתן זו ובפרט בימינו אשר עזרת נשים בבית הכנסת או בסמיכות לו, תחזק אותן ללכת בדרכי היהדות ולשמור מצותיו ית' ולהעמיד בתים בישראל על יסודי התורה והמצוה ומובן הכרח הדבר.

ובודאי יש למצוא מקום מתאים מבלי הוצאות יתירות, שהרי בעזרת נשים אין צורך לבנין ארון קדש, בימה וכו' ורק שיהיה מקום שתתאספה ותתפללנה ביחד, ומה טוב שגם ילמדו לפניהן הדינים הצריכות להן.

ובאם אי אפשר אחרת – על-כף-פנים בזמן הראשון, הרי אפשר שתתאספה לאחרי זמן תפלת הנשים בבית הכנסת שישנו עתה.

גם הילדים יבואו...

ב'חידות' עם ר' פינחס מאיר (פיטר) קלמס

שמיעת קריאת התורה דהוי על כל פנים תקנת משה ונביאים חמירא משאר תפלה בצבור. על-כף-פנים כיון שנהגה כל ימיה כן הוי עלי' מצוה והנהגה טובה, ואפשר דיהיה סניף להתיר משום דלא הוי כל כך לחולין".

למרות זאת מציין הרב שלום דובער שי' לוי, שכפי המסופר המשיכה הרבנית להתפלל בשנים הבאות בעזרת הנשים שבקומה השנייה.

בתי מדרש של צדיקים

כסמך לדברי כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע – יש לציין את דברי ה'דברי חיים' – הרה"ק ר' חיים מצאנז (שו"ת ח"ב חושן משפט סימן לב), שדן בקדושת בתי כנסת של צדיקים וקובע:

"דבר זה נראה בפשיטות דהבתי מדרשים של צדיקי הדור שמיחדים בביתם אין להם דין בית המדרש להיות עליו קדושת בית הכנסת, שהרי אנו רואים שמשתמשים בו דברים שאין רשאים להשתמש בבית המדרש סתם, אפילו על ידי תנאי במקומו... אשר אין רשאים לעשות כן בבית המדרש אחר, וגם ישנים בהרבה בתי מדרשות של צדיקים שינת קבע דאסור על פי הדין, ועוד כמה תשמישים כידוע... לשם בית ועד לתלמידי חכמים... וגם להשתמש לצרכי האורחים... ורק שיתפלל בו גם-כן לא שיהיה קדושת בית הכנסת עליהם... ומסתמא כן נוהגים כל הצדיקים. ונהי שמקדשים כל הבניינים לצרכם... אבל לא לקדושת בית תפלה, והוי רק תשמישי מצוה, דהתפלה הוא טפל ולא חל עליו אפילו קדושה כל דהוא... ורק שהצדיק עושה כל צרכיו בקדושה... כו".

– אם כי הדברי חיים עצמו (ח"ב יורה דעה סימן יד) לעניין לעשות מבית הכנסת של אנשים בית כנסת דנשים, סבור שזה נקרא הורדה מקדושה חמורה. מטעם שאין דומה כבוד בית הכנסת דנשים, כידוע לכל מבין בחוש. וגם יש הרבה דברים שבקדושה שעושין רק בעזרת אנשים ולא בעזרת נשים. עיין שם שהרחיב.

[אמנם ייתכן שכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע סבור היה אחרת – בגדר בית כנסת של צדיקים!]

[וראה עוד שדי חמד אסיפת דינים מערכת ביהכ"נ אות יט משו"ת בית שלמה סימן כא].

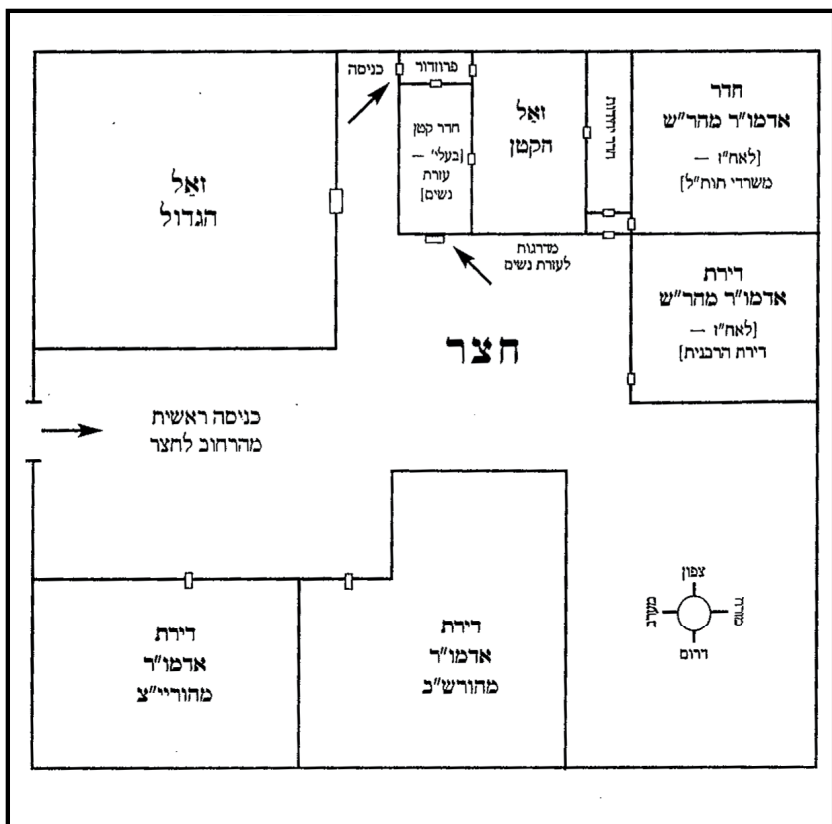
היכן התפללה הרבנית רבקה?

לימים נדרש לנושא זה כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע (אגרות קודש כרך ה' איגרת א'קט; נעתקה ל'שאלות ותשובות' תורת שלום, נ"י. קה"ת תשע"א, עמ' כה ואילך) ותוכן הדברים כדלקמן:

בבית המדרש של רבינו בליובאוויטש היה חדר שני לתפילה (שבו עמד גם ארון קודש), ועזרת נשים הייתה ממוקמת בקומה שנייה. אחר כך, תקופה אחרי פטירת אדמו"ר מוהר"ש, התקשתה הרבנית רבקה ע"ה לעלות לעזרת נשים. וביקש בנה אדמו"ר מוהרש"ב להפוך את החדר שני שיהיה גם הוא עזרת נשים ובו תתפלל.

רבינו דן אפוא בתשובתו, בגדר בית הכנסת שבנה כ"ק אביו אדמו"ר מהר"ש על חשבוננו, האם יש לו דין בית כנסת של כ"ך. והאם מועיל התנאי שהתנה בשעת הבנייה שיוכל להשתמש בו. והאם אחר הסתלקותו (בי"ג תשרי תרמ"ג) יש ביד בניו לשנות את בית הכנסת. וכן, האם בית הכנסת של נשים חשיב כמו חולין. בין השאר עוסק עוד בגדר קדושת בית הכנסת אם היא מן התורה או שבמקום ספק יש להקל. ומסקנתו היא שלכאורה יש להקל. וכך כותב הרבי מוהרש"ב באות ז' (תורת שלום עמ' ל), בהיסמכו גם על תשובת הצ"צ דלעיל:

"ועוד יש לומר דכאן יש להקל משום דלעשות לה עזרת נשים אינו כל כך מוציאין לחול, עיין [ב'צמח צדק' סי' מן] כ', דיש לומר כמו שהתירו להם לסמוך משום נחת רוח (חגיגה טז, ב), כמו כן רוצה לצרף זה להקל באיסור נתיצת כותל מסברא דלעשות נחת רוח לנשים התירו סמיכה. ועיין [ב'צמח צדק' סימן ג' דנשים סומכות רשות הוה גם כן מצוה. ועוד שם, דכל מצוה שעושות אף דלא הוו מצווים ועושים חשוב יותר מספק מצוה לאנשים לענין ברכה, משום דאף דהוי קצת מצוה אבל הוי ודאי, עיין שם בסעיף ה. ולפי זה יש לומר דזה חשוב כמו להאכיל לעניים שם או תלמידים הנזכרים לעיל דמהני תנאי על זה... הגם שגוף ענין תפילה בציבור... אינה מצוה על כן... לבד

שרטוט השינויים בבית הכנסת של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע, מתוך הספר 'תורת שלום - שו"ת'

כלל להתפלל מפני הצינה ואם כן כמעט אשר לא יתפללו נשים כלל אף בשבתות וכמעט נשתכח תפילת נשים... ונכון לעשות להם בית הכנסת שיהיו להם חם... כדי שיוכלו להתפלל... ואם אין נשים מחזיקות צרכי בית הכנסת ובית המדרש לא יהיו נרות וכל צרכי בית הכנסת, וכבר אמרו בזכות נשים צדקניות שבדור נגאלו, ואם כן מהראוי והנכון שנעשה להם מקום להתפלל, ומה גם שישגיחו על הילדים שלהם שבעוונותיהם הרבים יוצאים לתרבות רעה והם ילמדו להם שיתפללו". מנימוקיו של השואל ומשיב עולה כי אין הכוונה שקדושת עזרת נשים חשובה מעצם דין קדושת בית הכנסת שחלה על עזרת נשים אלא מסיבות אחרות (לגמרי: כדי א) שלא תשתכח תפילת נשים ב) צדקת הנשים בהחזקת בית הכנסת של הגברים, ג) שישגיחו על הילדים.

יש להסתייע להתיר על דרך הנ"ל ממה שכתוב בחגיגה פרק אין דורשין (דט"ז ע"ב) דלעשות נח"ר לנשים - נשים סומכות אף דמחזי כעבודה בקדשים, וכן בתוספות פרק המוציא תפילין (דף צ"ו סוף עמוד א) עם כל זה התירו בשביל לעשות נחת רוח לנשים כמו כן יש להתיר כהנ"ל, ובאופן שהכותל שיבנו מחדש יהיה כותל עב וטוב אמה ומחצה".

וממש באותה תקופה, בשו"ת שואל ומשיב לבן דורו של הצמח צדק, ר"י שאול הלוי נאטנזאהן [ראה לקוטי שיחות כרך כח עמ' 19 הערה 20] מהדורא קמא ח"ב סימן כב פסק:

"אבל לגרע מעט מבית המדרש לעשות מקום לתפילת נשים, איני רואה שום איסור בזה ואדרבה לדעתי הוא מצוה גדולה משום שעינינו הרואות שבבית הכנסת בימות החורף אי אפשר

שיהיה התיקון כמו הקלקול. מה שאין כן הכא התיקון בעזרת נשים אינו חשוב כמו הקלקול שהוא בבית הכנסת עצמו". כלומר, ברי הדבר שאין קדושת עזרת נשים כקדושת בית הכנסת עצמו.

אמנם, בהמשך באות ד נוטה הצ"צ להתיר, בתנאי:

"מה שאין כן אם ישאר הכותל עב כנ"ל אין זה קלקול כל כך, ולכאורה אף אם אין חשש סכנה רק שהוא צורך גדול

של נשים". משמעות הדבר לכאורה בהשקפה ראשונה, כי אדרבה דינה כ"בית הכנסת". אולם אין הכרח גמור ללמוד כך, שכן אולי הכוונה למעט, היינו: בית הכנסת של נשים - בלבד.

בליל יום הכיפורים הותרה שינה בבית הכנסת "כיון שהוא צורך בית הכנסת", אך תנאי יש בדבר - שתהא השינה רחוקה מארון הקודש "או בבית הכנסת של נשים אם אין שם נשים" - שו"ע אדה"ז הלכות יוהכ"פ סימן תריט סעיף יח.

כמו כן לעניין ברכת הגומל "כל אשה יולדת כשתקום מחליה תברך בבית הכנסת של נשים וישמעו עשרה אנשים מבפנים" - לוח ברכת הנהנין יב, ט. סדר ברכת הנהנין יג, ג. אמנם שם הנימוק הוא בפשטות מפני הצניעות.

מאידך, לעניין נפילת אפים פוסק אדה"ז בסימן קלא סעיף ג: "ובית הכנסת של נשים היא כבית אחד לעניין זה עם בית הכנסת שהספר תורה בתוכה אפילו אינו פתוח לו ונוהגים לומר בו בנפילת אפים" ("אבל עזרה שלפני בית הכנסת דינה כחצר בית הכנסת"). (וראה פסקי תשובות (רבינוביץ) סימן קלא אות יח (עמ' עא) והערה 109. ועוד). עם זאת, יש לשים לב לעובדה שאדמו"ר הזקן הדגיש רק "לעניין זה".

בשו"ת צמח צדק או"ח סימן כ נשאל: "בדבר בית הכנסת דינאוויץ אשר עזרת נשים דחוקה מאד ובהגיע ימי[ם] הנוראים הנשים מתעלפות וממש יש סכנה בדבר, ומן ההכרח להוסיף עוד עזרת נשים חדשה, ובלתי אפשרי להוסיף עזרת נשים חדשה אלא באופן לסתור חצי כותל מבית הכנסת שהיא עבה מאד ולבנות במקומה מחיצה דקה של אבנים... אין שייך חשש סכנה אם לא משום שכולם רוצים לדחוק עצמם אצל החלונות בימים הנוראים לשמוע הש"ץ".

הצמח צדק דן בדבר מכל ההיבטים של סתירת בית הכנסת, מתחבט בדבר, ושם בסעיף ג כותב בין השאר:

"מה שאין כן בנידון זה נשאר סתירה וקלקול בכותל בית הכנסת, והתיקון שיהיה עלידי זה שלא במקומו - הוא עזרת נשים שאין שווה קדושתו לקדושת בית הכנסת שבו הסתירה... (וב"קיצור") דאף למאן דאמר סותר על מנת לבנות שלא במקומו נמי חשוב תיקון - מכל מקום בעיני

בבתי הכנסת שבארץ ישראל עזרת נשים - ראה 'תחומין' כרך טו (עמ' 470 (ואילך) ובנסמן שם בציון 27).

בספרי הפוסקים מצינו דעות שונות בחשיבות וקדושת עזרת נשים, וכפי שניסח זאת הגאון החסיד רש"י ז"ל באנציקלופדיה תלמודית ערך בית הכנסת (כרך ג עמ' קצא):

"עזרת נשים שהנשים מתפללות בו תמיד, נחלקו האחרונים אם יש לו דין בית הכנסת".

ובציון מספר 17 מפורטים המקורות כדלהלן: "עיין חכמת אדם כלל פו סעיף טו שאין בו קדושת בית הכנסת כלל, ובערוך השלחן קנד ז כתב שיש לו קדושת בית הכנסת. ועיין שו"ת מהר"ם לובלין סימן נט שעיקר קדושת בית הכנסת הוא בעזרת אנשים".

אמנם מצינו דעה המפליגה בצורה בלתי רגילה בקדושת בית הכנסת, אותה הביא הרה"ג רבי יהושע מנחם מנדל אהרנברג בשו"ת דבר יהושע סימן צו: "ששמעתי מפה קדוש כ"ק מרן הגאון הקדוש רשכבה"ג מהרי"ד מבעלזא זצוקלה"ה שאמר בשם פוסק קדמון אחד שקדושת עזרת נשים עוד גדולה יותר מבית הכנסת דאנשים(!), משום דבאנשים מתחלקת הקדושה לקדושת ביהכנס"ס ולקדושת בית המדרש לפי שיש שם קדושת תורה וקדושת תפלה, אבל נשים שאין להם רק תפלה בלבד, הם מתקדשין בתפלתן בלבד כמו שאנשים מתקדשים בתורה ותפלה ביחד, לפיכך בית תפלתן מתקדש בקדושת תורה ותפלה ביחד. עכד"ק [עד כאן דבריו הקדושים]" (ושם בשו"ת דבר יהושע ביקש למצוא מקורו בראשונים).

אמנם נראה ברור, שגם לדעות שלעזרת נשים יש דין קדושת בית הכנסת באופן מסוים, ועיקר קדושת בית הכנסת הוא בעזרת אנשים - עם זאת, רואים הם חשיבות רבה וצורך גדול מכמה סיבות, באפשרות והימצאות עזרת נשים בבית הכנסת. להלן נעקוב אחר ההתייחסות ל"עזרת נשים" בתורת רבותינו נשיאי חב"ד.

"לעשות נחת רוח לנשים"

בדברי אדמו"ר הזקן והצמח צדק: הנה, בשולחן ערוך רבינו הזקן מכוונה עזרת נשים כ"בית הכנסת